

Úrkúti őskarszt

Kőzet kora: 190 millió év

Karsztosodás időszaka: kréta-eocén

A Déli-Bakonyban található Úrkút a hazai mangánbányászat központja volt. A mangánérc külszíni feltésével látványos ősi trópusi karsztfelszín tárulkozott föl. Az egykori bánya és környéke ma természetvédelmi terület; az ős-, ún. paleokarsztot bemutató Csárda-hegyi tanösvény közvetlenül a falu keleti határától indul.

A térségben mintegy 190 millió évvel ezelőtt, a júra időszak elején egy hatalmas, ún. karbonátos platformon trópusi körülmények között zajlott a sekélytengeri üledékképződés. A platform aztán részekre darabolódott, s ezek a blokkok egymáshoz képest függőlegesen elmozdultak. A mélybe süllyedt részmedencékben képződött az üledékes eredetű oxidos mangánérc, amely később a felszínre kerülve karsztos mélyedésekben halmozódott föl. A bányászat során kézi feltéssel termelték ki az ércet, s így épségben feltárult a látványos formavilággal rendelkező őskarszt.

Részlet az ős- (paleo-) karsztos formakincset feltáró, geológiai tanösvénnyé átalakított Csárda-hegyi külfejtésből

Az áthalmozott mangánérc feküjét képező, azt mély töbreiben tároló júra mészkő a kréta időszakban kiemelkedett és szárazulattá vált. A nedves klíma alatt több fázisban, gyorsan karsztosodott a kőzet, s látványos trópusi karsztos formák, kúpok tornyok, közöttük mély dolinák, szakadéktöbrök alakultak ki. A bennük fölhalmozódott érc kitermelése után mindez láthatóvá vált, és a látogatók az eredeti ősi formavilágban gyönyörködhetnek.

Egy mai trópusi karszttérszín; Dél-Kína, Quilin

A formák mellett érdemes egy pillantást vetni a kőzetre is. Jellegzetes a világosvörös mészkő felületén kivált vasas-mangános kemény kéreg, valamint a kőzetben lévő fosszíliák nagy száma. A Tethys tengerben egykor élt krinoideák (tengeri liliomok), a némiképp kagylókra emlékeztető brachiopodák (pörgekarúak), valamint a csavart házú ammoniteszek (külsővázaz lábasfejűek) kőzetalkotó mennyiségben vannak jelen.

***Szöveg: Csuták Máté
Képek: Internet***